

Åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Reglerna om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar handlar bland annat om att förebygga, upptäcka och avhjälpa problem. Här hittar du en introduktion till reglerna som finns i LIVSFS 2008:13.

Regler för att förebygga, upptäcka och avhjälpa

Precis som i den övriga livsmedelslagstiftningen är reglerna i LIVSFS 2008:13, målinriktade och innehåller inte några detaljerade krav. Det innebär att verksamhetsutövare har möjlighet att själv välja metod för att nå målen i lagstiftningen.

Målet att säkra dricksvattenförsörjningen mot förorening via sabotage eller skadegörelse, kan alltså nås på olika sätt. Eftersom dricksvattenförsörjningen är en komplex verksamhet måste varje verksamhetsutövare välja ett sätt att nå målet som passar den specifika anläggningen.

LIVSFS 2008:13 ställer krav på att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet vid större kommunalägda vattenverk och distributionsanläggningar ska skydda dricksvattenkvaliteten genom att:

- Vidta åtgärder så att obehöriga personer inte kan få tillträde till vattenverk, reservoarer och liknande anläggningar.
- Vidta åtgärder så att övriga delar av distributionsanläggningarna skyddas mot obehörig åtkomst.
- Vidta åtgärder för att system för drift och övervakning av dricksvattenproduktionen, liksom handlingar som är av betydelse för de funktionerna, skyddas mot obehörig åtkomst.
- Upprätta handlingsplaner för hur sabotage och annan skadegörelse kan upptäckas och avhjälpas

Sammanfattningsvis ska verksamhetsutövare alltså:

- Förebygga sabotage eller annan skadegörelse.
- Upptäcka sabotage och annan skadegörelse så tidigt som möjligt.
- Avhjälpa det som hänt för att skydda användarna/konsumenterna.

Vilka anläggningar omfattas av LIVSFS 2008:13?

LIVSFS 2008:13 riktas till verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten vid vattenverk och/eller distributionsanläggningar som en kommun utövar ett rättsligt bestämmande över enligt definitionen i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

LIVSFS 2008:13 omfattar endast de vattenverk och distributionsanläggningar som försörjer fler än 2000 personer, beräknat som årsmedelvärde. Här finns en skillnad mot LIVSFS 2022:12, där gränserna baseras på antalet försörjda personer eller producerad/tillhandahållen mängd dricksvatten.

Om det finns flera mindre vattenverk som var för sig producerar dricksvatten till färre än 2000 personer men som är sammankopplade i en gemensam distributionsanläggning som totalt försörjer fler än 2000 personer omfattas även de vattenverken av LIVSFS 2008:13.

Antalet vattenverk som berörs av LIVSFS 2008:13 är uppskattningsvis cirka 500 stycken i Sverige och försörjer cirka 6 miljoner invånare, eller två tredjedelar av landets befolkning. LIVSFS 2008:13 skiljer inte på om dricksvattnet kommer från en ordinarie vattentäkt eller från en reservvattentäkt som tagits i drift. Med andra ord gäller alltid samma krav, under förutsättning att de försörjer fler än 2000 personer.

Både LIVSFS 2008:13 och den här informationen kan fungera som hjälpmedel för andra än de verksamhetsutövare som föreskrifterna primärt vänder sig till vid utformningen av säkra dricksvattenanläggningar. Det är alltid verksamhetsutövare som ansvarar för att produktionen och tillhandahållandet av dricksvatten är säkert.

Vad omfattas inte av LIVSFS 2008:13?

LIVSFS 2008:13 gäller åtgärder som syftar till att motverka sabotage och skadegörelse som orsakas av människor och som kan påverka dricksvattnets kvalitet. Dessa åtgärder påverkar också leveranssäkerheten i dricksvattenförsörjningen, eftersom det oftast inte går att dra en tydlig gräns mellan åtgärder som görs för att skydda dricksvattenkvaliteten och åtgärder för att skydda den mängd dricksvatten som levereras.

LIVSFS 2008:13 berör inte åtgärder i området vid råvattentäkten, eftersom det området regleras av miljöbalken och Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd för vattenskyddsområden. LIVSFS 2008:13 berör inte heller de hot mot dricksvattenförsörjningen som kan vara en effekt av ett förändrat klimat.

Verksamhetsutövare som omfattas av NIS-lagstiftningen är undantagna kraven om att vidta administrativa och tekniska åtgärder för att skydda system för drift och övervakning av produktionen mot obehörig åtkomst, se 6 § LIVSFS 2008:13. Det gäller verksamhetsutövare som är leverantörer av samhällsviktiga tjänster inom sektorn leverans och distribution av dricksvatten som identifieras genom Myndigheten för samhällsskydd- och beredskaps föreskrifter.

Säkra nätverk och informationssystem för dricksvatten (NIS)

Definitioner och viktiga begrepp

Nedan följer förklaringar av viktiga begrepp till LIVSFS 2008:13. På länken nedan finns även definitioner som är viktiga att förstå.

Dricksvatten

Viktiga begrepp

Avhjälpande åtgärd: Åtgärd som begränsar konsekvenserna av en oönskad händelse.

Antagonistisk händelse: Det finns ingen vedertagen definition av en antagonistisk händelse. En antagonistisk händelse kan till exempel ses som avsiktligt illvillig och illegal. De kan utgå från terrorister, irreguljära förband och organiserad brottslighet. Antagonistiska hot omfattar därmed inte bara hot om terrorism, utan även hot om sabotage och stöld. Det avgörande är medvetenheten hos den som utför eller avser att utföra en handling.

Förebyggande åtgärd: Åtgärd som minskar sannolikheten för att en oönskad händelse ska inträffa.

Verksamhetsutövare: Den som producerar dricksvatten i ett vattenverk och/eller tillhandahåller dricksvatten från en distributionsanläggning kallas verksamhetsutövare.

Nödsvatten: Dricksvatten som tillhandahålls till exempel via tankar, utan att utnyttja den ordinarie distributionsanläggningen.

Områdesskydd: Fysiskt yttre skydd i form av stängsel, grindar, bommar med mera för att skydda ett område, till exempel ett brunnsområde eller ett vattenverk, från obehörigt tillträde.

Omslutningsyta: En lokals avgränsning mot andra lokaler i byggnaden samt ut mot det fria. Se även Svenska Stöldskyddsföreningens norm SSF 200:4.

Reservsvatten: Dricksvatten som tillhandahålls från en alternativ råvattentäkt eller alternativ huvudledning med distribution via den ordinarie distributionsanläggningen.

Skalskydd: De säkerhetsanordningar, som lås, dörrar, fönstergaller med mera, som används för att förhindra att någon obehörigt får tillträde till en byggnad.

Tillträde: Att fysiskt ta sig in i en lokal och därmed få tillgång till dricksvattnet.

Åtkomst: Att via olika anordningar, till exempel en grundvattenbrunn, brandpost eller liknande, skapa sig möjlighet att påverka vattenkvaliteten. Det kan också innebära att skaffa sig tillgång till digital eller analog information, till exempel driftdata, larmfunktioner eller kartor, som kan göra det möjligt att påverka kvaliteten på dricksvattnet.

Mer information

Krisberedskap för dricksvatten
American Water Works Association
Guidelines for the Physical Security of Water Utilities
Security Guidance for Water Utilities
Mattilsynet
Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen – Veiledning
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Aspekter på antagonistiska hot mot SCADA system i samhällsviktiga verksamheter (KTH FOI KBM 2007)
BITS – Basnivå för IT-säkerhet
Kommunal sårbarhetsanalys (KBM:s forskningsserie nr 3)
Kontinuitetsplanering – en introduktion
Modell för klassificering av information – Rekommendationer
Vägledning till ökad säkerhet i digitala kontrollsystem i samhällsviktiga verksamheter
Nationellt forensiskt centrum
SKL & Polisens råd rörande kameraövervakningssystem
SKL Rapport 2005:01, Rekommendationer vid användande av kameraövervakning
Polisen
Rikspolisstyrelsens föreskrifter (RPSFS 2010:3, FAP 244-1) och allmänna råd om säkerhetsskydd
Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 1991:5 – FAP 579-3) om utbildning av skyddsvakter samt bevakning av civila skyddsobjekt
Regeringskansliet
Offentlighet och sekretess hos det allmänna
SIS (Swedish Standards Institute)
ISO/IEC 27001 "Informationsteknik – Säkerhetstekniker – Ledningssystem för informations-säkerhet"
ISO/IEC 27002 "Informationsteknik – Säkerhetstekniker – Riktlinjer för styrning av informationssäkerhet (tidigare SS-ISO/IEC 17799:2005)
SS-EN 1717 "Vattenförsörjning – Skydd mot förorening av dricksvatten – Allmänna krav på skyddsdon för att förhindra förorening genom återströmning"
Ge din information rätt säkerhet – Handbok i informationssäkerhetsarbete
Terminologi för informationssäkerhet, SIS HB 550
Svenska Stöldskyddsföreningen (SSF)
CCTV Kameraövervakning
SSF 200 Regler för mekaniskt inbrottskydd
SSF 130 Projektering och installation av inbrottslarmanläggningar
SSF har en serie med normer för olika typer av säkerhetsskydd och dessutom många informationsskrifter om säkerhetsarbete
Svenskt Vatten
VA-Forsk rapport 2003:30, Optimal säkerhet i vattenförsörjningen
VA-Forsk rapport 2006:2, Dricksvatten och säkerhet mot terrorism i USA
Kartläggning av SCADA-säkerhet inom svensk dricksvattenförsörjning
Publikation P88 – Vägledning vid tillämpning av SS-EN 1717

Publikation P106 – Råd och riktlinjer för informationssäkerhet

Råd och riktlinjer – Fysiskt och tekniskt skydd för dricksvatten

Råd och riktlinjer för ansvariga inom dricksvattenproduktion

Publikation U 12 Säkerhetshandbok för dricksvattenproducenter

Säkerhetspolisen

Säkerhetsskydd – en vägledning

Säkerhetsskyddad upphandling – en vägledning

Totalförsvarets forskningsinstitut

Terrorism och kriminalitet. Incidenter med kemiska ämnen 1964–1999

Terrorism och kriminalitet. Incidenter med biologiska ämnen 1960–1999

U.S. Environmental Protection Agency (EPA)

Emergency Response Plan Guidance for Small and Medium Community Water Systems

Planning for and Responding to Drinking Water Contamination Threats and Incidents

Senast uppdaterad 18 december 2024 Ansvarig grupp ROR_DK